

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA MATEMATIKY, FYZIKY A TECHNICKÉ
VÝCHOVY

**HRAČKA, JEJÍ VÝROBA A VYUŽITÍ V MATEŘSKÉ
ŠKOLE**
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michaela Šimonová

Předškolní a mimoškolní pedagogika, obor Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Jarmila Honzíková Ph.D.

Plzeň, 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Aši, 17. března 2017

.....
vlastnoruční podpis

RÁDA BYCH PODĚKOVALA ZA POMOC, CENNÉ RADY
A PŘIPOMÍNKY VEDOUCÍ PRÁCE Doc. PaedDr. Jarmile
Honzíkové Ph.D. a paní učitelce Dagmar Kuncové

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta pedagogická

Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela ŠIMONOVÁ**

Osobní číslo: **P14B0149K**

Studijní program: **B7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika**

Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**

Název tématu: **Hračka, její výroba a využití v mateřské škole**

Zadávací katedra: **Katedra matematiky, fyziky a technické výchovy**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

- 1) Hra - definice, rozdělení, hra v životě dítěte
- 2) Hračka - definice, rozdělení, historie
- 3) Hračka v alternativních pedagogických směrech
- 4) Výroba hraček v MŠ a jejich využití - praktická část

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce: **30 - 50**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- 1) **KOŤÁTKOVÁ, Soňa. Hry v mateřské škole v teorii a praxi. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0852-3.**
- 2) **MÍŠURCOVÁ, Věra, Jiří FIŠER a Viktor FIXL. Hra a hračka v životě dítěte. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. Knihy pro rodiče (SPN).**
- 3) **NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. Polytechnické činnosti v předškolním vzdělávání. 1. vydání. Praha: Raabe, 2015. ISBN 978-80-7496-194-6.**
- 4) **SUCHÁNKOVÁ, Eliška. Hra a její využití v předškolním vzdělávání. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0698-9.**
- 5) **HONZÍKOVÁ, Jarmila a Jiří HONZÍK. Kdo tvoří, ten nezlobí II. aneb Tvoříme ve výukovém projektu. 1. vydání. Plzeň: Honzíkova, 2015. ISBN 978-80-260-7976-7.**

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. PaedDr. Jarmila Honzíkova, Ph.D.

Katedra matematiky, fyziky a technické výchovy

Datum zadání bakalářské práce: **7. března 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. června 2017**

RNDr. Miroslav Randa, Ph.D.
děkan

Doc. PaedDr. Jarmila Honzíkova, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 8. března 2016

OBSAH

Úvod	7
1 HRA V ŽIVOTĚ DÍTĚTE	8
1.1 CO JE HRA	8
1.2 HISTORIE HRY	8
1.3 ROZDĚLENÍ HRY DLE PIAGETA	8
1.4 VÝZNAM HRY	9
2 HRAČKA V ŽIVOTĚ DÍTĚTE	10
2.1 CO JE HRAČKA?	10
2.2 HRAČKA V HISTORICKÉM KONTEXTU	10
2.2.1 Hračka ve světě.....	10
2.2.2 Česká lidová hračka.....	12
2.2.3 Hračka v období průmyslového rozvoje.....	13
2.2.4 Česká hračka po roce 1945.....	13
2.3 SOUČASNÁ HRAČKA	14
2.3.1 Polytechnická výchova a stavebnice	14
2.3.2 Lego – fenomén současnosti.....	15
2.4 VLIV HRAČKY NA VÝVOJ DÍTĚTE.....	16
2.4.1 Psychomotorický vývoj	16
2.4.2 Vývoj řeči	19
2.5 HRAČKA A RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	19
3 HRAČKA V ALTERNATIVNÍCH PEDAGOGICKÝCH SMĚRECH	22
3.1 WALDORFSKÁ MATEŘSKÁ ŠKOLA	22
3.2 MATEŘSKÁ ŠKOLA MARIE MONTESSORI	24
4 VÝROBA HRAČEK V MATEŘSKÉ ŠKOLE	25
4.1 VÝROBA WALDORFSKÉ PANENKY (UČITEL)	25
4.1.1 Waldorfská panenka v MŠ	28
4.2 HRAČKA PRO ROZVOJ SLUCHU (ŽÁCI).....	31
4.2.1 Sluchové pexeso	32
4.2.2 Výroba sluchového pexesa v MŠ	32
4.3 HRAČKA PRO ROZVOJ SENZOMOTORICKÉHO UČENÍ (UČITEL A ŽÁCI)	35
4.3.1 Nástroje Orffova instrumentáře	35
4.3.2 Výroba jednoduchého hudebního nástroje	36
4.4 ZÁVĚRY Z VÝROBY JEDNODUCHÝCH HRAČEK V MŠ	39
ZÁVĚR.....	40
RESUMÉ	41
SUMMARY	41
SEZNAM LITERATURY	42
SEZNAM OBRÁZKŮ	44
PŘÍLOHY	45

ÚVOD

„K dětské hračce nemůžeme přistupovat z hlediska toho, co se líbí dospělému člověku. K hračce musíme přistupovat z hlediska toho, co se líbí dítěti a co dítě potřebuje.“

S. L. Rubinštejn

Hračka je pro dítě vším, patří k dětem odjakživa a je symbolem dětství. Provází děti prvními nejistými krůčky života a děti se jejím prostřednictvím mohou vyrovnávat se skutečností. Je pomocníkem, průvodcem a možná také společníkem na cestě do lidského světa. Tato bakalářská práce se zabývá hrou a hračkou v životě dítěte. Vysvětluje a představuje hru jako významnou součást života dítěte od narození až na práh dospělosti, a vyzdvihuje hru a její význam v období předškolním. V další kapitole se obrací pozornost již na hračku samotnou. Dozvídáme se, co vlastně hračka je a jaká byla její role v historických obdobích na našem území. Významnou roli v historii hraček sehrála česká lidová hračka, neméně zajímavá je však také historie hraček světových. Pozornost se poté obrací na současnou hračku, obzvlášť pak na stavebnice v kontextu polytechnické výchovy v mateřské škole.

Hračka má nemalý vliv na vývoj dítěte a jeho dozrávání v oblasti psychomotorické i řečové. Dokáže být nápomocna a vývoj urychlit či alespoň nasměrovat tou správnou cestou. Hračku upravuje i Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a činí jí tak nedílnou součástí předškolního vzdělávání.

Jako pedagoga v mateřské škole mne zajímala i hračka v pedagogických alternativních směrech. Její role se od tradičních školek ve waldorfské a montessoriovské mateřské škole v mnohém liší, ale stále ji spojuje to hlavní – dítě.

Součástí práce je také praktická část, která poskytuje inspiraci a návody na výrobu a další využití ručně vyrobených hraček v mateřské škole. I prostřednictvím výroby hraček můžeme rozvíjet různé oblasti předškolního vzdělávání a napomáhat celkovému rozvoji dítěte. Všechny hračky zde uvedené, byly s dětmi skutečně vyzkoušeny a vyrobeny v prostředí mateřské školy. Mnohé přetrvaly dodnes a staly se nedílnou součástí volné i řízené činnosti dětí v mateřské škole.

1 HRA V ŽIVOTĚ DÍTĚTE

1.1 CO JE HRA

Hra zaujímá ve světě dítěte důležité místo a má pro jeho vývoj velký význam. „*Hra je základním spouštěčem rozvoje dítěte.*“ (Kořátková, 2005, s. 7). Hra jako taková je starší, než lidstvo samo. Je základní aktivitou dětské seberealizace, je originálně nastavena dle dispozic každého jedince a její forma se ve společnosti a čase neustále proměňuje. Dle Freuda je hra projekce různých rušivých podnětů, s kterými se dítě musí vyrovnat prostřednictvím hraček, nadpřirozených postav a jevů tím, že nastolí katastrofické situace. Freud říká, že hra umožňuje dítěti odžít si v bezpečném prostředí rodiny nebo dětské skupiny úzkosti a nejistoty, pramenící ze zatím nezvládnutého světa. (Kořátková, 2005).

1.2 HISTORIE HRY

Ve druhé polovině 19. století začínaly hojně vznikat výchovně-vzdělávací instituce pro předškolní děti. Dále vznikaly také opatrovny a mateřské školy. Pedagogové, kteří v těchto institucích působili, nemohli přehlédnout všudypřítomnost hry. (Kořátková, 2005)

Německý pedagog Friedrich Fröbel (1782 – 1852) se například zaměřoval na zkvalitnění dětské hry a vymýšlel didaktické pomůcky, pomocí nichž se děti zároveň učily a uvědomovaly si určité souvislosti. Švýcarský filozof Karl Groos analyzoval hru mlád'at a dětí. Došel k závěrům, že hra je obecný impuls k procvičování instinktů, které jsou následně důležité pro současný i budoucí život každého jedince. Sovětský psycholog Rubinštejn pak viděl hru jako odraz skutečnosti, kterou dítě vidí jako realitu a snaží se jí přetvářet. Motivy si dítě vybírá na základě zajímavosti, uplatňuje svůj vztah ke světu, fantazii a svou úroveň chápání situace. (Kořátková, 2005)

1.3 ROZDĚLENÍ HRY DLE PIAGETA

Švýcarský přírodovědec a psycholog Piaget (Kořátková, 2005) viděl jisté souvislosti mezi hrou, rozvojem inteligence a myšlení. Rozlišoval základní období intelektuálního vývoje, které se realizují v určitém charakteru hry. Rozlišoval období senzomotorické (6 měsíců až 2 roky), dále období symbolické (2 – 7 let) a období konkrétních logických operací (7 – 11 let). V senzomotorickém období hry má své kořeny myšlení a rozvoj inteligence. Senzomotorické struktury jsou později zdrojem myšlenkových operací. Období symbolické hry představuje vrchol v dětské hře. Obsahuje představu (fantazii), používání symbolů (hračky). Se symboly souvisí rozvoj řeči, tento

proces provází a umocňuje. Dítě v tomto období alespoň vzdáleně napodobuje prožívanou či pozorovanou skutečnost. (Koťátková 2005)

1.4 VÝZNAM HRY

„ Hra vzniká z vnitřní potřeby a významně působí na život dítěte jak v oblasti kognitivní, tak v oblasti sociální. Silným spouštěcím mechanismem pro hru je radost z činnosti v tom rozsahu a formě, ve které se svoji úrovni zralosti dítě nachází. Dítě hru nerealizuje vědomě proto, aby se něco naučilo, ale činí to, protože ho to zajímá, těší a chce něco konkrétního prozkoumat.“ (Koťátková 2005, s. 19)

Význam hry jako takové je přikládán až od osmnáctého století. Dříve byla specifická dětství uznávána pouze do šesti až sedmi let. Poté se děti začleňovaly do společnosti dospělého a jejich zvláštním potřebám nebyla přikládána žádná pozornost. Od osmnáctého století se začíná vytvářet povědomí o odlišnosti dítěte a dospělého, začínají se odlišovat specifika pro každý dětský věk a osobitost každého jedince. U hry se začíná klást důraz na její didaktickou funkci, hra má nejen poučovat, ale především poskytovat zábavu.

20. století, nazývané též stoletím dítěte, zintenzivňuje zájem o hru a hračku v celém kulturním světě. Mění se životní prostředí a nároky na člověka. Stoupající nároky na člověka v současnosti vedou k hledání prostředků, kterými je možné zvýšit vzdělanost a zároveň jistým způsobem usměrňovat duševní vývoj dítěte. Jedním z nástrojů je právě hra. Hra v sobě nese vždy obraz své doby. Stala se po staletí přívlastkem dětství a lidské kultury. Můžeme říci, že je hra právě tím, co nás spojuje s celou historií lidstva. (Mišurcová, 1980)

2 HRAČKA V ŽIVOTĚ DÍTĚTE

2.1 CO JE HRAČKA?

„Většina her potřebuje materiální podnět - hmotný předmět, ať již skutečnou věc z okolí dítěte, nebo předmět pro hru speciálně určený – hračku. Hračka jednak pomáhá dítěti vytvářet představované podmínky ve hře tím, že odráží v realistické nebo stylizované formě svět, v němž dítě žije, jednak motivuje jeho činnost tak, aby se v ní mohlo plně a všestranně projevit a využít. Hra s dobrou hračkou podněcuje fantazii dítěte a tvořivé myšlení, podporuje tělesný rozvoj a připravuje na společný život s ostatními lidmi.“ (Mišurcová, 1980, s. 32)

Hračka jako taková by měla všestranně podporovat dětskou aktivitu. Postupující civilizace nás částečně omezuje ve styku s přírodou. I to by měla hračka v jistém smyslu nahrazovat. (Mišurcová, 1980)

2.2 HRAČKA V HISTORICKÉM KONTEXTU

„Hračky, které se nám zachovaly z minulosti, podávají svědectví o tom, jak zruční byli naši předkové, jaký měli cit pro materiál a jeho zpracování, jaký vztah měli k okolní přírodě a jaký byl jejich celkový estetický smysl. Zároveň vypovídají o vztahu k dětství v té které kulturní epoše nebo společenské vrstvě i o tom, jaké hodnoty s ním byly spojovány.“ (Fixl, Opravilová, 1979, s. 6)

V současné době si naše děti hrají s hračkami, jež jsou společné dětem různých národů. Doba „plastová“ ovlivňuje náš svět i v této oblasti a tolik krásné a ceněné dřevěné hračky ustoupily do pozadí. Významnou roli v historii hraček však sehrála i česká lidová tradice.

Nejstarší dochované artefakty hraček na našem území pocházejí z mladší doby kamenné. V této době se už rozšiřovalo zemědělství, chov zvířat, rozvíjely se kamenné nástroje, hrnčířství a tkaní oděvů. Z této doby pochází na našem území chrastítka z pálené hlíny, která byla nalezena ve velkém počtu. (Mišurcová, 1980)

2.2.1 HRAČKA VE SVĚTĚ

Hračky prošly v průběhu času velkými změnami. Známe hračky tradiční, typické pro určitou zemi. Hračky se vyvíjely tak, jako se s nimi vyvíjela civilizace, aby se pak na prahu 20. století staly svébytnými a specifickými předměty rozvíjející osobnost dítěte.

- **Antika.**

Hračky římských dětí byly především hliněné, dřevěné nebo voskové. Představovaly různé panáčky, panenky a figurky zvířat, řada dětí v té době měla živé hračky v podobě různých ptáků, psíků nebo ochočenou kolčavu. V té době se objevily i hračky mechanické, dochovány jsou zápisky o létajícím holubovi. V té době se také objevila terakotová zvířátka. (Šplíchal, Otavová, Pecháčková, 2014)

- **Starověk.**

Nejstarší starověké panenky pocházely z Egypta. Jednalo se o jednoduché dřevěné panenky, které měly schematicky naznačený obličej a vlasy hedvábné nebo vlněné. Tyto panenky se původně vyvinuly z kamenných sošek, které v době matriarchátu představovaly ženskost. Proto měly egyptské panenky také velká prsa, boky, zvýrazněné břicho a klín. Panenka byla už v té době jakýmsi dítětem holčičky, která se o ní starala a napodobovala tím svou matku. (Šplíchal, Otavová, Pecháčková 2014)

- **Středověk.**

Od 16. stol. se hračky začínají vyrábět ve velkém především pro děti šlechticů a bohatých měšťanů. Centrem výroby se stávají především oblasti Svaté říše římské. Typickou středověkou postavou je rytíř na koni, kterého děti hojně napodobovaly. Herní kulturu v Evropě ovlivnily také křížové výpravy do Svaté země. Na západ z Orientu v této době pronikají první společenské hry. 17. století je pak obdobím domečků pro panenky a od roku 1730 se začínají vyrábět první cínoví vojáčky. (Šplíchal, Otavová, Pecháčková 2014)

- **Novověk.**

Průmyslová revoluce přináší kromě nových vynálezů také nové hračky. Začínají se vyrábět miniaturní vláčky, autíčka a mnohé technické vymoženosti, hračka se stává zmenšeninou světa dospělých. Hračka dětem také pomáhá pochopit, jak velký svět funguje. Přelom 19. a 20. století je považován za zlatou dobu hračky. Holčičky dostávají různé typy panenek, kuchyňky, šití, vyšívání, chlapani technické a konstruktivní stavebnice. Řada

klasických hraček se počátkem 20. století začíná vyrábět z nových materiálů, především z celuloidu a kaučuku. V přelomovém 20. století se také mění pohled na hračku z hlediska psychologie, sociologie a pedagogiky. (Šplíchal, Otavová, Pecháčková, 2014)

2.2.2 ČESKÁ LIDOVÁ HRAČKA

Pro české území jsou charakteristické tradiční lidové hračky. Lidová hračka prošla mnohými změnami po stránce materiálové i výrobní. Dříve se hračky vyráběly pouze v rodině jako unikáty a dědily se z generace na generaci. Později došlo k ustálení určitých hračkových typů a došlo k výrobě hraček ve více exemplářích. Nejprve se hračky vyráběly doma, později pak v řemeslné výrobě. Hračky takto vyráběné tematicky vyjadřovaly především život a potřeby sociálně níže postavených vrstev. (Mišurcová 1980)

Řemeslná výroba hraček se vyvinula z příležitostné vedlejší práce, která existovala nejdříve souběžně s hlavní náplní výrobce. Během času se pak výroba hraček vyčlenila jako samostatné odvětví. Výrobou hraček se často zabývali truhláři, koláři, soustružníci, řezbáři a další zpracovatelé dřeva.

Hračky z historického hlediska pak můžeme rozdělit na dvě skupiny:

- ***hračky vytvářené dětmi,***

Tyto hračky si děti vyráběly sami především z dostupným materiálů jako bylo dřevo, hlína, hadříčky, listí nebo kukuřičné šustí. Většina z těchto hraček se bohužel nedochovala.

- ***hračky vytvářené dospělými.***

dřevěné hračky

Hračky vyráběné ze dřeva pochází především z české lidové tradice. Tyto hračky byly původně vyřezávané, později soustruhované. Jednalo se např. o panenky, selky, koníčky a také hračky pohyblivé – klovající slepice, muži na houpačce aj. Některé druhy dřevěných hraček se vyrábějí dodnes a slouží k hraní, ale také jako dekorace.

hliněné hračky

Hračky vyráběné z hlíny byly typické pro moravskou lidovou tradici. Patřilo mezi ně hlavně dětské nádobičko vyrobené mistry hrnčíři. Další hliněné hračky představovaly např. figurky ptáčků, zvířátka, píšťalky, kasičky aj.

hračky z těsta

Hračky z těsta byly vyráběny v minulém století především v Praze a na Domažlicku. Těsto se vyrábělo z mouky a řídkého klišového roztoku. Hračky měly také své typické zdobení peřím, rozcupovanými provázky a koňskými kožešinami. (Mišurcová, 1980)

2.2.3 HRAČKA V OBDOBÍ PRŮMYSLOVÉHO ROZVOJE

Průmyslová výroba umožnila vznik nových druhů výtvarně i technicky dokonalejších hraček a soustředila na hračku pozornost celé řady odborníků – výtvarníků, technologů, lékařů, psychologů, pedagogů, ekonomů i obchodníků.

Úsilí o všestranně kvalitní hračku má u nás více než půlstoletou tradici. Snaha o výrobu hodnotných a esteticky působivých hraček se projevila na počátku 20. století působením a spoluprací významných českých výtvarníků např. Jaroslava Horejce, Václava Špály, V. H. Brunnera, Minky Podhajské a dalších. Všichni tito výtvarníci byli sdruženi v Hořickém družstvu pro výrobu hraček. Nepříznivá celospolečenská atmosféra však spolku nepřála a tak brzy zanikl.

Po skončení 1. světové války byla spolupráce s výtvarníky znovu obnovena v nově založeném družstvu pro uměleckou práci Artěl, které naznačilo základní linii i další tvorbě a výrobě hraček. Konkurence však byla veliká a tak ani Artěl neobstál v boji s vyspělými průmyslovými podniky převážně německých výrobců hraček. Na družstvo Artěl později navázali další čeští výrobci, kteří začali vytvářet hračky v duchu české tradice. Velmi dobrou výtvarnou úroveň měly v té době lidové hračky vyráběné v Krouné na Českomoravské vysočině a ve Skašově na Plzeňsku. (Fixl, Opravilová, 1979)

2.2.4 ČESKÁ HRAČKA PO ROCE 1945

Po roce 1945 nastává výrazný rozvoj kulturní úrovně hračky ve smyslu národních tradic a samostatně se rozvíjí celý obor výroby hraček. V této době vzniká Ústředí lidové a umělecké výroby, které se stává hlavním nositelem progresivní vývojové linie. V roce 1948 u nás vzniká na popud architekta Jindřicha Chalaby Poradní sbor pro hračku. Stává se řídicím ideovým orgánem pro celou hračkářskou výrobu a provádí v té době důkladný průzkum všech vyráběných hraček. Jedná se o kolektiv výtvarníků – specialistů, techniků a teoretiků, kteří v té době vedli konzultativní činnosti a řešili i praktické problémy výroby hraček. Po zániku tohoto sboru v roce 1953 převzala částečně funkci poradního sboru

Střední uměleckoprůmyslová škola v Praze v oddělení tvorby hraček. (Fixl, Opravilová, 1979)

2.3 SOUČASNÁ HRAČKA

V dnešní době se hračky stále více stávají předmětem zkoumání nejrůznějších věd: psychologie, pedagogiky, kulturní antropologie a mnoha dalších, které se zabývají studiem, jak by taková hračka měla vypadat a jaké podstatné prvky pro rozvoj dítěte by měla splňovat. Hračka se stává klíčovým předmětem dítěte v jeho rozvoji, vývoji a jeho učení.

Současný hračkářský průmysl nabízí nepřehledné množství herních předmětů. Nabídka hraček se neustále rozrůstá především díky dovozu ze zahraničí. Často však tyto hračky postrádají svoji funkčnost a jednoduchost, jsou mnohdy drahé a spíše předmětem moderního průmyslu, byznysu a reklamy. Hračky z takto přesyceného průmyslu tedy často ztrácí svůj prvotní význam rozvíjet správný vývoj dítěte a jejich vzdělávací hodnota se ztrácí kdesi v nedohlednu. Nejdůležitější pro prodej hračky zůstává pravidlo udržet krok s neustále se obměňujícími trendy ve výrobě hraček.

Přesto i dnes lze na trhu nalézt kvalitní a propracované hračky, jejichž výrobní technologie musí splňovat mnohé předpisy a bezpečnostní pravidla. Na hračky jsou kladeny náročnější požadavky, jsou ale daleko propracovanější, dosahují významné estetické a naučné hodnoty. (Valenta, 2008)

2.3.1 POLYTECHNICKÁ VÝCHOVA A STAVEBNICE

Velký rozvoj v oblasti předškolního vzdělávání zaznamenala v posledních letech polytechnická výchova. „*Polytechnické vzdělávání je vzdělávání poskytující vědomosti o vědeckých principech a odvětvích výchovy, znalosti z technických oborů a všeobecné technické dovednosti.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 159) Základy tohoto vzdělávání je třeba vytvářet již v předškolním věku, neboť si je sami děti zažijí, přijmou je a stanou se důležitou zkušeností využitelnou i později v životě.

Důležitou součástí polytechnického vzdělávání jsou stavebnice. Tato hračka zaujímá v současném světě významné místo a nabídka na českém trhu je opravdu široká. Stavebnice umožňují dětem získat celou řadu významných technických kompetencí, u dítěte se zejména rozvíjí základy konstrukčního myšlení. Manipulací se stavebnicemi dítě zároveň může pochopit jednoduché konstrukční a technické principy. Děti mohou stavět podle plánek nebo nechat prostor pro svou fantazii, učí se stavět s trpělivostí a přirozeně posilují svou vůli. Děti se od sebe učí navzájem, spolupracují, pomáhají si a tak

posilují tzv. sociální dimenzi učení. Důležité jsou zejména stavebnice, ze kterých děti mohou postavit výtvořky a dále je využívat k další hře, tedy bytelné a snadno sestavitelné. Pro mladší děti jsou vhodné tvary větší a jednoduché, starší děti mohou mít již tvary drobnější a ve větší variabilitě. (Nádvorníková, 2015)

Současné stavebnice dělíme na:

- dřevěné kostky a destičky,
 - skládky a vkládací tvary,
 - Lego Duplo,
 - mozaiky a korálky (dřevěné, z umělé hmoty, skleněné, z tvrdého papíru),
 - konstrukční stavebnice (např. Hoškova stavebnice),
 - Lego 4 – 7 let,
 - Merkur,
 - stavebnice s využitím fyzikálních zákonů (např. využití magnetismu).
- (Nádvorníková, 2015)

2.3.2 LEGO – FENOMÉN SOUČASNOSTI

Velmi vhodnou a variabilní stavebnicí je plastová stavebnice Lego. Tato stavebnice spojuje děti mnoha národů a prodává se snad ve všech zemích světa.

Stavebnice měla opravdu skromný začátek. Její historie sahá až do roku 1916. V tomto roce si dánský truhlář Ole Kirk Christiansen pořídil truhlářskou dílnu, tehdy ještě na výrobu nábytku. V roce 1924 dílna vyhořela, Christiansen ale postavil dílnu novou a stále rozšiřoval výrobu. V roce 1932 začal vyrábět také dřevěné hračky. V pozdějších letech, kdy nastoupil do výroby také Christiansenův syn Ole Gotfred, začíná i výroba prvních rozebíratelných hraček.

Plast vstupuje do povědomí stejně jako nové technologie a v roce 1947 otec a syn Christiansenovi nacházejí hračku s názvem Kiddicraft – samozapadací stavebnicové kostky, které si patentoval Hilary Harry Fisher Page z Británie. O dva roky později v roce 1949 přicházejí Christiansenovi již se svojí vlastní „samospojitelnou kostičkou“ vyráběnou z acetátu celulózy. Kostičky šly snadno napasovat na sebe, daly se secvaknout a snadno rozložit. Hračka se nejprve setkala s nezájmem veřejnosti, dřevěné hračky se zdály být mnohem větším lákadlem. Christiansenovi se ale nevzdali a po vylepšení technologie

a překonání několika úskalí přišla v roce 1958 na svět moderní Lego kostička. Téhož roku Ole Christiansen umírá a společnost přebírá jeho syn. Ten zakládá nové divize a pouští se do produktových řad.

V roce 1960 postihl společnost druhý požár, který zničil většinu dílen na dřevěné hračky. Divize plastových hraček již byla natolik silná, že mohla převzít vedoucí úlohu. V roce 1963 se firma rozhodla změnit materiál kostiček na trvanlivější ABS plast. Objevují se Lego vláčky a také stavebnice pro mladší děti Lego Duplo, které má dvakrát větší kostky. Stejně tak se později objevily řady zaměřené pro dívky. V roce 1978 se objevil první žlutý usměvavý panáček Lego. (Kasík, online, 2008)

Lego přichází stále s něčím novým, patří k nejoblíbenějším hračkám a přineslo kreativitu právě do řad stavebnic z plastu. Velká část výroby Lega probíhá v České Republice a bezesporu patří k oblíbeným hračkám současnosti bez ohledu na věk.

2.4 VLIV HRAČKY NA VÝVOJ DÍTĚTE

Hračka ovlivňuje a určuje herní činnost, proto by dítě mělo mít dostatečně pestré množství hraček. Dobrá hračka by měla mít sociální, tvořivou a výtvarnou hodnotu. Důležitá je také vhodnost hračky pro příslušný vývojový stupeň dítěte. Pro vhodnou hračku je důležitý mentální věk dítěte. Hračka, která není v souladu s vývojovým stupněm dítěte, dítě nemotivuje, nezajímá a stává se zbytečnou. (Janů, in Valenta, 2008)

2.4.1 PSYCHOMOTORICKÝ VÝVOJ

Existuje řada osvědčených a historicky prověřených hraček. Prostřednictvím podnětné hračky by měl být rozvíjen pohybový, smyslový, rozumový a citový vývoj dítěte. Hračka také neméně působí na rozvoj společenských postojů, návyků a fantazie.

Na to, jak hodnotná a přínosná hračka je, mají vliv rodiče a příbuzní, kteří hračky kupují. Ve většině případů nebývá volba hračky dána dítětem. Dle amerického výzkumu má dítě možnost vybrat si hračku pouze ve 20 % případů. (Duplinský, in Valenta, 2008) Rodiče tak mají výběr hračky ztížený tím, že by ještě měli brát v potaz psychické a vývojové hledisko. Velmi významná je v tomto případě také úloha předškolního pedagoga, který volí hračky tak, aby nebyl předbírán vývoj dítěte. Je potřeba, aby dítě dostalo vhodnou hračku ve vhodném věku. Zděnek Matějček v této souvislosti vymezuje dvojí hodnotu hračky – vývojovou a podnětovou, přičemž vývojovou hodnotu považuje za rozhodující. Dle Matějčka musí rozhodně hračka odpovídat mentálnímu věku dítěte.

(Matějček, in Valenta, 2008) Pokud hračka splňuje kritérium přiměřenosti věku, dítě si s ní hraje, je spokojené, soustředěné a rozvíjí se.

Velmi často se stává, že si dítě hraje s předmětem, který ve skutečnosti hračkou vůbec není. Tento předmět nebyl k hernímu účelu určen, ale dítě je jím zaujato a vrací se k němu. Roli v tomto případě mohou hrát napodobování dospělých vzorů a tak předměty denní potřeby mohou doplňovat zásobu hlavních pedagogicky a psychologicky nosných hraček. Taková hračka z denního života pak přispívá k rozvoji fantazie a získávání zkušeností z reálného světa. (Valenta, 2008)

Registr hraček podle věkových stupňů:

Děti do 6 měsíců

- hračky pro rozvoj všech pěti smyslů,
- závěsné hračky pohybující se prouděním vzduchu,
- měkké hračky a balónky,
- chrastítka, rolničky, pískátka.

Děti 7 – 12 měsíců

- stojící chrastítka,
- knížky z tvrdého papíru, dřeva, látky nebo vinylu,
- míče,
- pohyblivé hračky,
- velké měkké kostky,
- vycpaná zvířata,
- kyblíčky, bábovičky a hračky do vody.

Hračky pro batolata 12 – 18 měsíců

- hračky na vkládání a vykládání,
- obrázkové knížky s různě upraveným povrchem,
- hudební hračky, skládanky,
- autíčka,

- do sebe zapadající hračky,
- hračky, které děti tahají za sebou,
- hračky ke skládání na sebe.

Hračky pro batolata 18 měsíců – 2 roky

Děti kolem dvou let věku si osvojí schopnost rotace zápěstí, která jim umožňuje věcmi rotovat, odšroubovávat uzávěry, otvírat dveře.

- hračky, do kterých se dá bouchat, třídící a navlékací hračky,
- hračky s kolečky,
- panenky,
- dětský telefon,
- hudební hračky.

Hračky pro děti 2,5 – 3 roky

- převlékání panenek,
- temperové nebo vodové barvy a kousky papíru,
- stavebnice všech druhů,
- jednoduché hry a skládky,
- manipulační hračky,
- nářadí a předměty denní potřeby v domácnosti.

Hračky pro děti 3,5 – 5 let

- soubory různých konstrukčních modelů a autíček,
- magnetické tabule,
- miniaturní situační modely,
- sportovní náčiní v dětské modifikaci,
- knihy, gramofon, magnetofon, zvětšovací sklo, dalekohled.

Hračky pro děti 5 – 7 let

- oblékací panenky,

- jednoduché řemeslné nářadí,
- vláčky, autíčka,
- knížky s několika kapitolami, hudební nástroje,
- společenské hry. (Valenta, 2008)

2.4.2 VÝVOJ ŘEČI

Také v rozvoji řečové oblasti je hračka neméně důležitým pomocníkem. Mezi oblasti, které podporují vývoj řeči, patří rozvoj všech kvalit vnímání, rozvoj motoriky, vytváření situací podněcujících mluvení a také pojmenování. Všechny tyto oblasti dokáže správně zvolená a podnětná hračka obsáhnout a podpořit. Rozvoj řeči také ovlivňuje sluchové vnímání, významnými hračkami pro rozvoj řeči jsou tedy různé zvukové hračky, obrázkové knížky, pexesa. S rozvojem řeči tak vlastně souvisí již první chrastítka, která dávají rodiče těm nejmenším a tak podněcují jejich sluch. Aniž by to tušili, směřují tímto způsobem k správnému rozvoji řeči svého dítěte. (Bednářová, Šmardová, 2015)

Manipulace s drobnějšími předměty, tedy i hračkami, jako jsou různé druhy kostek, hračky na vkládání a vykládání, nebo třeba navlékání korálků, výrazně přispívají k rozvoji motoriky. I v tomto směru se děti směřují právě k správnému vývoji řeči.

Hračka, pokud je vhodně zvolena, představuje v řečové oblasti významného prostředníka a pomáhá dětem, aby se dorozuměly s rodiči a svými vrstevníky.

2.5 HRAČKA A RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro vzdělávání dětí předškolního věku. RVP PV dále také určuje společný rámec vzdělávání, který je třeba zachovávat a je otevřeným a směrodatným dokumentem. Hlavními principy RVP PV jsou:

- akceptování přirozených vývojových specifíků dětí předškolního věku,
- umožnění rozvoje a vzdělávání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb,
- zaměření se na vytváření základů klíčových kompetencí,
- definování kvality předškolního vzdělávání z hlediska cílů, podmínek, obsahu i výsledků vzdělávání,

- zajišťování srovnatelné pedagogické účinnosti vzdělávacích programů vytvářených a poskytovaných v jednotlivých MŠ,
- prostor pro rozvoj různých programů a koncepcí,
- umožnění MŠ využívat různé formy i metody vzdělávání, přizpůsobit vzdělávání konkrétním regionálním a místním podmínkám, možnostem a potřebám,
- poskytování rámcových kritérií pro využití k vnitřní i vnější evaluaci MŠ i poskytovaného vzdělávání. (RVP PV, 2016)

RVP PV dále vymezuje úkoly předškolního vzdělávání a uvádí, že úkolem předškolního vzdělávání je zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Tím, že dítěti nabídneme a poskytneme vhodnou hračku, plníme právě tento úkol předškolního vzdělávání. Dítě tak v hračce dostává vhodný prostředek jeho aktivního rozvoje.

„Předškolní vzdělávání má usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu. Jeho úkolem je proto rozvíjet osobnost dítěte, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, jeho osobní spokojenost a pohodu, napomáhat mu v chápání okolního světa a motivovat je k dalšímu poznávání a učení.“ (RVP PV, 2016)

Hračku jako takovou zmiňuje RVP PV v podmínkách předškolního vzdělávání, jedná se o kapitolu věcných podmínek. RVP PV zde uvádí, za jakých okolností jsou podmínky plně vyhovující. Hračka je zde zmíněna takto:

- *„Vybavení hračkami, pomůckami, náčiním, materiály a doplňky odpovídá počtu dětí i jejich věku; je průběžně obnovováno a doplňováno a pedagogy plně využíváno.“*
- *Hračky, pomůcky, náčiní a další doplňky nebo alespoň jejich podstatná část je umístěna tak, aby je děti dobře viděly, mohly si je samostatně brát a zároveň se vyznaly v jejich uložení; jsou stanovena pravidla pro jejich využívání pedagogy i dětmi.“* (RVP PV, online, 2016)

RVP PV také upravuje autoevaluaci, kterou provádí každá MŠ a to systematicky, komplexně a pravidelně podle předem připraveného plánu. Při autoevaluaci je kontrolována také kvalita podmínek vzdělávání v kontextu RVP PV, tedy se opět jedná i o hračky.

RVP PV vymezuje hračky v rovině obecné v podobě akceptování vývojových specifík dětí předškolního věku a prostředí s dostatkem mnohostranných podnětů. Konkrétní oblast hraček je pak upravená ve věcných podmínkách předškolního vzdělávání. (RVP PV, 2016)

18. 1. 2017 zveřejnilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) materiál s názvem Informační materiál ke vzdělávání dětí od 2 do 3 let v mateřské škole. Cílem tohoto materiálu je zřehlednit informace týkající se předškolního vzdělávání dětí od 2 do 3 let věku. Jedná se zde i o doplnění RVP PV v oblasti podmínek, zejména pak věcných podmínek, které upravují i hračky. *„V oblasti věcných podmínek je třeba zvážit vhodnost některých stávajících hraček, didaktických pomůcek a vybavení pro děti ve věku od 2 do 3 let v dané třídě mateřské školy. Záleží na tom, zda je věkové složení ve třídě homogenní nebo heterogenní a podle toho eliminovat nebo odstupňovat přístupnost některého vybavení – uzavíratelné skřínky, vyšší police apod.“* (MŠMT, online, 2017-01-25)

V informačním materiálu se dále uvádí, že není třeba, aby mateřské školy hračky eliminovaly či dokonce vyřazovaly. Také není třeba zřizovat speciální herny přístupné nejmladším dětem. Vhodné je pouze rozšířit sortiment hraček o hračky vhodné pro nejmladší věkovou skupinu. (MŠMT, online, 2017-01-25)

3 HRAČKA V ALTERNATIVNÍCH PEDAGOGICKÝCH SMĚRECH

Lidská civilizace se od nepaměti snaží měnit a zdokonalovat. Po ustálení určitých typů škol bylo tedy přirozené, že se v Evropě i ve světě objevovaly právě ony reformní (alternativní) školy. Alternativní školy se rozvinuly ve světě jako pestrá mozaika specifických druhů a forem vzdělávacích zařízení a vznikaly v různých zemích pod vlivem reformních pedagogických teorií a hnutí. Reformní pedagogika, rozvíjená především od počátku 20. století, je spojována s teoriemi významných pedagogických myslitelů jako např. J. Dewey, M. Montessoriová, P. Petersen, R. Steiner aj. U nás se reformní pedagogika rozvíjela především v letech mezi dvěma světovými válkami. V období socialismu až do roku 1989 byla však výrazně kritizována a odmítána z ideologických pozic. (Průcha, 2012)

Jedním z nejčastějších typů klasických alternativních škol, které mají své zastoupení i u nás jsou waldorfské mateřské školy a montessoriovské mateřské školy. Především jejich hračky nám mnohé napovídají o zaměření školy a jejich prioritách.

3.1 WALDORFSKÁ MATEŘSKÁ ŠKOLA

Waldorfská škola je v současné době patrně nejznámějším typem reformní školy. Je to škola nestátní se soukromým zřizovatelem. V České republice mají waldorfské školy postavení státem uznávaných experimentálních škol. Zakladatelem těchto škol byl rakouský filosof a pedagog Rudolf Steiner (1861 – 1925). Steiner vytvořil filozoficko – pedagogickou soustavu o výchově člověka nazývanou také antroposofickou koncepcí. Praktického využití dosáhla tato koncepce v podobě alternativní školy poprvé právě v obci Waldorf u Stuttgartu v roce 1919. Další školy tohoto typu byly otevírány nejprve v Německu a poté se rozšiřovaly i do jiných zemí západní Evropy, USA, Kanady a Austrálie. (Průcha, 2012)

Waldorfská škola je dnes alternativní nestátní školou se soukromým zřizovatelem. Rodiče platí školné. Plně organizovaná waldorfská škola je dvanáctiletou školou. Základní stupeň tvoří 1. – 8. ročník, vyšší stupeň 9. – 12. ročník. Volnou součástí waldorfského systému jsou i mateřské školy.

Obsah vzdělávání je rozdělen časově do určitých bloků (tzv. epoch). Učitelé nejsou vázáni osnovami tradičního typu a plánují výuku ve spolupráci s žáky a částečně i s rodiči.

Mezi žáky se uplatňují principy spolupráce a sociálního partnerství. Značný vliv má také náboženská výchova v duchu křesťanské morálky.

Waldorfské školy jsou také netradičně řízeny. Za vedení školy neodpovídá ředitel, ale celý učitelský sbor v těsné spolupráci se sdružením rodičů, učitelů a přátel pedagogického hnutí. (Průcha, 2012)

Základním rysem waldorfské pedagogiky je snaha o rozvoj člověka jako celku. Výchova a vzdělávání v této pedagogice vycházejí důsledně z vývojových potřeb dítěte a jsou postaveny na přirozeném prožívání. Waldorfská pedagogika vidí jako výchovně nejdůležitější kvalitu podnětů, jimž je dítě vystavováno a jimiž je oslovováno. Také při tvorbě prostředí by se měl dospělý člověk snažit, aby dítě dostalo co nejpřesnější a opravdové smyslové vjemy. Proto jsou v těchto školách využívány a preferovány přírodní materiály, hračky a předměty z nich vyrobené. Představují ve waldorfské pedagogice původní přirozenou informaci o světě kolem nás a to informaci nezkrácenou a lidským působením neproměněnou. (Smolková, 2007)

„Hračka z přírodního materiálu nebo přírodnina sama nesou v sobě stále životní sílu příjemně oslovující smysly dítěte (tvar, teplo, jemná barva, povrch apod.). Waldorfská pedagogika preferuje právě tuto jednoduchost, čistotu tvarů a organický původ předmětů, zejména v dnešní době plné nejrůznějších náhražek všeho druhu.“ (Smolková, str. 14)

Velmi specifickými hračkami jsou ve waldorfských mateřských školách hračky textilní. Jedná se o typické waldorfské panenky, skřítky a zvířátka vyráběná z vlny, látky a hedvábí. Na první pohled jsou tyto hračky jiné, než jaké známe dnes. Na panence nenalezneme velké mrkací oči a drobné detaily, její obličej je pouze naznačený. Přesto na nás z těchto hraček dýchá skromnost a zároveň obrovský potenciál, kterým tyto hračky disponují. Každé dítě si pod hračkou může představit to, co zrovna prožívá a co je pro něj v konkrétní dobu důležité. Domnívám se, že tyto hračky podněcují k fantazii a představivosti, dítě není vázáno a omezováno výrazem hračky a je ponechán prostor pro vlastní představy. S waldorfskou hračkou si nelze hrát dobře nebo špatně, dítě si s ní hraje svobodně.

Názory na waldorfskou školu jsou různé. Dozajista tato škola disponuje mnoha pozitivními prvky. Na druhé straně však chybějí dosud spolehlivé analýzy fungování a výsledků waldorfských škol. Jejich působení u nás tak vlastně nelze objektivně zhodnotit. (Průcha, 2012)

3.2 MATEŘSKÁ ŠKOLA MARIE MONTESSORI

Tento ty alternativní školy je nazván podle italské lékařky a pedagožky Marie Montessori (1879 – 1952), která patřila k nejvýznamnějším postavám reformně – pedagogického hnutí. Marie Montessori se původně věnovala mentálně postiženým dětem. V roce 1907 založila v Římě „Dům dětí“ (Casa dei Bambini), kde poprvé vytvořila originální edukační prostředí v duchu výrazného pedocentrismu a spontánního seberozvíjení dítěte. Vycházela zde ze zkušeností s duševně postiženými dětmi a zejména také z vlastních pozorování dětí v různých situacích. (Průcha, 2012)

Základním smyslem je vytvářet takové edukační prostředí, které umožňuje normální a přirozený vývoj dítěte. Dítě v tzv. senzitivních fázích je obzvláště citlivé pro vnímání a chápání určitých jevů. Úkolem této pedagogiky je připravovat podněty a prostředky specifické pro tyto fáze. Předem připravené prostředí spočívá právě v individualizaci tohoto vzdělávání. Vychovatel sám ustupuje do pozadí a umožňuje dítěti plně rozvinout jeho vnitřní tvořivost. (Průcha, 2012)

Materiály a pomůcky jsou v této školce uspořádány s didaktickým záměrem od nejjednoduššího ke složitějšímu, jsou poutavé a volně dostupné. Děti z nich staví, experimentují. Pokud udělají chybu, řeší ji a tím získávají analytické myšlení. Další autodidaktický materiál je pak zaměřen na rozvoj smyslového vnímání. Tento materiál je promyšlený s ohledem na různé tematické okruhy se zaměřením na velikost, tvar, povrch, barvu, chuť, zvuk. To umožňuje komplexní rozvoj dítěte.

Ve školkách Marie Montessori nenajdeme tedy hračky v tom pravém slova smyslu. Speciální pomůcky mnohdy vyráběné renomovanými firmami a společnostmi umožňují rozvoj dítěte ve všech oblastech a především poskytují dítěti mnoho možností volby a výběru. (Kotátková, 2014)

4 VÝROBA HRAČEK V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Mateřské školy dnes rozhodně nemají nedostatek hraček. Jako učitelka však vím, že mnohé z nich nepřežijí školní rok. Jsou vyráběny z nekvalitních materiálů a každodenní hraní se na nich opravdu podepisuje. Kvalitnější hračky jsou však často finančně velmi náročné a pro napjatý rozpočet mateřské školy nedostupné. V praktické části jsem se rozhodla realizovat výrobu hraček třemi způsoby. Vyráběla jsem hračku já sama pro děti do školky, další hračku si vyrobily samy děti a posledním projektem byla společná výroba hračky učitelky a dětí. Každá z hraček byla zapojena do příslušného tématu dne a její výrobou byl sledován konkrétní cíl.

4.1 VÝROBA WALDORFSKÉ PANENKY (UČITEL)

Alternativní pedagogické směry mají pro mne hračky velmi zajímavé. Pro děti v mateřské škole jsem chtěla vyrobit hračku neobvyklou, se kterou se v běžném životě nesetkají. Navštívila jsem pro tento účel waldorfskou mateřskou školu Wlaštovka v Karlových Varech. Paní učitelka Dagmar Kuncová mi byla velkým poradcem a provedla mě ochotně světem waldorfské hračky. Mateřská škola byla poprvé otevřena ve školním roce 2015/2016 a nyní je zde zapsáno 15 dětí. Paní Kuncová také vede kurzy šití hraček a výroby z přírodních materiálů. Sama také vyrábí společně se svou kolegyní všechny hračky pro děti ve školce.

Waldorfská panenka se zde ve školce objevuje v mnoha podobách. Je to proto, že waldorfské panenky rostou spolu s dítětem. *„Panenka jako jediná hračka je obrazem člověka. Měla by tedy odpovídat vývojové fázi dítěte tak, aby si skrze ní mohlo reflektovat to, co už umí, a jak vnímá své tělo.“* (Pokorná, online, cit. 2017-01-25) Panenka je dětským společníkem, pomocníkem v emoční i sociální sféře. Měla by být měkká, hebká a měla by co nejvíce odpovídat realitě, ale dle waldorfské pedagogiky také poskytovat dostatek prostoru pro fantazii. Panenka bývá vyplněna ovčí vlnou, materiálem teplým, hebkým, který je schopen přijímat vůni dítěte. Dítě se tak cítí v bezpečí, neboť cítí známou vůni. Proporce panenky by měly odpovídat těm lidským.

Obr. 1: Panenky ve waldorfské školce (zdroj vlastní)

Postupně jak dítě roste, rostou i jeho potřeby na propracovanost a velikost panenky. Stejně jako u běžných hraček, i zde platí pravidlo, že nemá smysl předbíhat vývoj nebo nabízet jednu univerzální panenku. Dítě by si s ní pravděpodobně nehrálo.

Dítě čerstvě narozené nepotřebuje nijak zvlášť propracovanou panenku. Panenka je pro něj v tomto věku spíše k pomazlení, potřebuje, klid, teplo a měkkost. Panenka by měla být vyrobena z jemného kousku látky, ideální jsou světlé tóny fialové či růžové, neboť připomínají dítěti barvu placenty a mamčinu bříška. Ruce a nohy tvoří pouze cípy látky a mohou na nich být na konci uzlíky.

V batolecím věku pak dítě prozkoumává především pomocí rukou. Také jeho panenka by měla ruce mít. Nohy stále ještě nejsou potřeba, ale nevadí, pokud je panenka má. Prioritou je opět měkký materiál a panenka je rovnou oblečena, neboť dítě v batolecím věku ještě nedokáže panenku obléknout. Až pokud se dítě dokáže samo obléknout, mělo by už dostat panenku s oblečky. Panenka by měla být pevná, již se všemi končetinami a dítě si tak na ní oblékání může vyzkoušet.

Předškoláci už začínají být velmi zruční a tak panenka v tomto věku už je propracovaná do detailů. Má ohebné klouby, propracované oblečení a mnoho detailů. Panenka může mít více oblečků, jejichž oblékání rozvíjí jemnou motoriku. Panenka je vhodná také pro chlapce, i ti si s ní mohou hrát a identifikovat se s ní. (Pokorná, online, 2017-01-25)

Obr. 2: Oblékačí waldorfské panenky (zdroj vlastní)

Moje waldorfská panenka byla vyrobena pro děti v MŠ Hranice u Aše pro nejmladší skupinu dětí. Vzhledem k věku dětí (2,5 – 4 roky) a převažující děti mladší tří let jsem zvolila nejjednodušší panenku. Panenka byla vytvořena háčkováním a vyplněna ve spodní části rýží a pak ovčím rounem. Ovčím rounem je také vyplněna hlavička ušitá z přeloženého čtverečku látky. Ten se sešije a poté také vycpe ovčím rounem. Nakonec hlavičku přišijeme k tělu a uháčkujeme malou čepičku, kterou rovněž přišijeme.

Obr. 3: Postup výroby waldorfské panenky (zdroj vlastní)

Obr. 4: Hotová waldorfská panenka (zdroj vlastní)

4.1.1 WALDORFSKÁ PANENKA V MŠ

Literatura pro děti a její příběhy obohacují dětskou běžnou životní realitu. Skrývá se v ní mnoho podnětů pro hru a je stimulujícím zdrojem pro dětské myšlení a jednání. Příběh přináší nové dimenze pro prozkoumávání světa. Dítě vyhodnocuje vlastnosti a jednání postav po různých dějových peripetiích, s postavami se raduje i se o ně obává. Na konci pak prožívá společně s postavami pozitivní završení. V neposlední řadě se tak u dítěte upevňuje vztah s dospělým, který mu příběh zprostředkovává. (Kořátková, 2005)

Literární příběhy jsou tedy dětem prospěšné v mnoha oblastech, proto i v případě zavedení nové hračky – panenky do třídy MŠ byla zvolena pohádka. Ta měla dětem hračku představit a zároveň jí přiřadit jakousi funkci adoptované hračky, kterou někdo ztratil. Nejprve se jí v pohádce ujali pejsek a kočička, poté jsme si ji do své třídy vzali my, abychom hračku opatrovali a dobře se o ní starali.

Funkce hračky: didaktická, zábavná

Cíl činnosti hračky: didaktická pomůcka k seznamování s předčtenářskými dovednostmi,

Počet dětí: 15

Rozvíjená vzdělávací oblast: dítě a jeho psychika, dítě a společnost

Dílčí vzdělávací cíl: dodržování pravidel při zacházení s hračkami, soustředěný poslech pohádky

Očekávaný výstup: děti si budou svědomitě uklízet své hračky a budou s nimi zacházet ohleduplně, dokážou soustředěně vyslechnout pohádku a uvědomit si sled děje

Motivace:

Učitelka reaguje na situaci, kdy si děti nechtěly ve třídě uklízet své hračky. „Tedy děti, to uklízení hraček nám nějak nejde. Ale když si s hračkami hrajeme, musíme je také pěkně uklidit. Každá hračka má své místo a je velmi smutná, když jí na to místo zase nevrátíme. Znáte pohádku o ztracené panence? Že ne, vy jí opravdu neznáte? Tam je také jedna panenka, kterou holčička nejen, že nevrátila na své místo, ale ještě jí ztratila. Myslíte, že se to panence líbilo? Kdepak, ani trochu.....a víte co? Když tu pohádku neznáte, tak já vám ji zahraji. Dozvíme se v ní příběh jedné panenky a uvidíte, jak se cítí hračky, když s nimi děti nepěkně zacházejí.“

Pomocí maňáskového divadla paní učitelka zahraje dětem pohádku podle Karla Čapka – Jak pejsek a kočička našli ztracenou panenku. Ústřední postavou je waldorfská panenka – nová hračka, kterou pro děti připravila a vyrobila paní učitelka.

Průběh činnosti:

Prostřednictvím pohádky Jak pejsek a kočička našli ztracenou panenku z knihy Karla Čapka - Povídaní o pejskovi a kočičce, jsem dětem jako učitel zahrála loutkové divadlo. Chtěla jsem tak pomocí poutavé a zajímavé činnosti uvést novou hračku do třídy mezi děti. V pohádce jsem využila vyrobenou panenku. Děti si často nechtějí uklízet hračky, které si půjčí. Cílem pohádky bylo ukázat dětem, jak je hračka – panenka smutná, když jí někdo odloží a jak je nepěkné, když děti s hračkami neopatrně zacházejí. Děti pohádka velmi zaujala, soustředěně poslouchaly a po pohádce si pak ještě mohly sami loutky společně s panenkou půjčit a sami si s nimi pohrát. Jako doprovodný materiál jsme si prohlédli knihu Karla Čapka a obrázky, které se k pohádce vážou a podle níž byla pohádka zahrána.

Obr. 5: Uvedení nové panenky do MŠ (zdroj vlastní)

Reakce dětí na hračku:

Děti braly waldorfskou panenku jako běžnou hračku, se zaujetím si ji prohlédly a nezaznamenaly žádný rozdíl ve vnímání oproti běžným hračkám. Naopak si mohly podle děje představit výraz panenky a její náladu, nejprve smutnou a pak veselou. Celou pohádku děti vyslechly se zaujetím a později v komunitním kruhu ji velmi dobře reflektovaly.

Volná hra dětí s hračkou:

Po pohádce a následném rozhovoru dostaly děti možnost si s loutkami i novou hračkou zahrát. Děti tuto možnost uvítaly a velmi pozorně si s hračkou i loutkami znovu zahrály pohádku. Zapojily především novou panenku do své volné hry a také při uklízení se jim nová hračka stala motivačním činitelem. Kdykoli se jim uklízení nedaří a v prostoru se nachází mnoho odložených a neuklizených hraček, společně si s panenkou připomeneme naši známou pohádku. Hračky se pak uklízejí mnohem snadněji a nová panenka je uklizena také na svoje místo.

Obr. 6: Volná hra s panenkou (zdroj vlastní)

Využití hračky v MŠ:

Když jsem vyráběla pro děti ve své třídě waldorfskou panenku, velmi mě zajímalo, jak na ní budou reagovat. Měla jsem pocit, že je tak výjimečná a tak jiná než panenky u nás ve školce. Moje odpověď na mnohé otázky přišla vzápětí – nebyla. Panenka ani u jednoho z dětí nezpůsobila údiv, nikdo se nezeptal, proč nemá obličej. Sama pohádka jim napověděla o panence dostatek informací, a některé děti využily možnost půjčit si všechny maňásky i novou panenku a zahrát si pohádku sami.

Děti i tentokrát upřeně seděly a vyslechly si tak celou pohádku. Panenka zůstala ve třídě a její místo je mezi ostatními. Stala se novou hračkou a nese v sobě poselství panenky, která se sice ztratila, ale pesek a kočička ji našli a nechali u nás ve školce, abychom se o ní dobře postarali. A myslím, že je jako každá jiná. I když se v něčem trochu liší.

4.2 HRAČKA PRO ROZVOJ SLUCHU (ŽÁCI)

„Sluch je jedním z prostředků komunikace, významnou měrou ovlivňuje rozvoj řeči a tím i abstraktní myšlení.“ (Bednářová, Šmardová, 2015, s. 40)

Oslabení fonemické diferenciací v předškolním věku se může později projevit ve vývoji řeči. Děti si pak problémy nesou i do školních dovedností. Často je pak ovlivněn celý proces učení. Děti mají ztížené podmínky v oblasti čtení a psaní, ale také mohou mít potíže ve zpracování verbálních podnětů a krátkodobé sluchové paměti.

V předškolním vzdělávání se tedy sluchovým činností věnuje nemalá pozornost. Pro začátek je velmi důležité ověřit slyšení samotné a vyloučit sluchové vady. V předškolním období dochází k větší diferenciaci zvuků a elementů řeči. Děti již dokážou zaměřit pozornost a vyčlenit některé zvuky z pozadí. V předškolním vzdělávání věnujeme pozornost zejména těmto činnostem:

- záměrné naslouchání (zvuky v okolí, říkadla, písně, krátké příběhy s jednoduchým dějem),
- sluchová analýza a syntéza (slabikování a později hláskování slov, rytmizace, říkanky, rozpočítadla),
- sluchová diferenciacie (odlišení jednotlivých hlásek a dobře je diferenciovat),
- vnímání rytmu (rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek),
- sluchová paměť (zachycení, zpracování a uchování sluchových informací). (Bednářová, Šmardová, 2015)

4.2.1 SLUCHOVÉ PEXESO

Pro rozvoj a procvičování sluchové paměti a sluchového vnímání jsem vybrala hračku, kterou si mohou žáci vytvořit sami a kdykoli se k ní znovu vrátit a používat jí – sluchové pexeso. Tato hračka je zároveň didaktickou pomůckou a mohou ji používat děti v každém věku. Sluchová paměť a sluchové vnímání jsou důležité v budoucnu pro rozlišování foneticky podobných hlásek. Děti se při této hře také učí správné výslovnosti a je to jedna z mála her, kterou mohou hrát i děti nevidomé. Sluchové pexeso můžeme vyrobit z různých materiálů a vydrží nám velmi dlouho. Podstatou je najít dvě stejně znějící krabičky – dvojice. Vyhrává ten, kdo jich nasbírá nejvíce. Tato hračka je mimo jiné vytvořena v duchu principů výuky Marie Montessori, která se právě věnovala rozvoji všech pěti smyslů. Dobře rozvinuté smyslové schopnosti pomáhají pak i v dospělosti při výkonu profese. (Chytré hraní, online, 2017)

Sluchové pexeso se prodává v mnoha podobách jako hračka a zároveň významná didaktická pomůcka. Lze ho ale ve školních podmínkách vyrobit opravdu s minimálními finančními náklady a jako přidaná hodnota děti motivuje skutečnost, že si hračku vyrobily sami a ví, co je její podstatou.

4.2.2 VÝROBA SLUCHOVÉHO PEXESA V MŠ

Funkce hračky: didaktická, zábavná

Cíl činnosti hračky: didaktická pomůcka k rozvoji sluchového vnímání a sluchové paměti

Počet dětí: 17

Rozvíjená vzdělávací oblast: dítě a jeho psychika (hry a činnosti zaměřené k poznávání a rozlišování zvuků), dítě a ten druhý (společenské hry, seznamování se s pravidly chování a vztahů k druhým)

Dílčí vzdělávací cíl: dodržování pravidel při hře, udržení pozornosti

Očekávaný výstup: děti se naučí vyrobit a hrát sluchové pexeso, naučí se zapamatovat si jednoduchý zvuk přiřadit ke stejnému zvuku

Motivace:

V rámci povídání o jaru si v komunitním kruhu všichni povídáme o nadcházejícím jarním období. „Děti, blíží se nám jaro. Znamená to, že se příroda probouzí, paní Zima ustoupí do pozadí a vše nám opět začne růst, kvést a zelenat se. A k tomu aby nám to vše kvetlo a aby se nám i na zahrádce něco dobrého urodilo, potřebujeme semínka. Spoustu semínek. Některá se dají i jíst, třeba hrášek, kukuřice, fazolky. A taky vydávají různé zvuky. Že nevěříte? Ale ano, i semínka mohou různě chrastit a cinkat a my si dnes společně vyrobíme hračku, kde to semínkové chrastění využijeme.“ Učitelka vezme jakoukoliv nádobu a uzavře do ní pár semínek hrášku. Každý si pak zkusí, jak hrášek ve sklenici chrastí a že opravdu vydává zvuky.

Průběh činnosti:

K výrobě pexesa nám stačí jakékoliv krabičky, které by ale měly být všechny stejné. Můžeme použít také obaly od „kindrvajíček“. Vajíčka naplní děti samostatně libovolným avšak zvukným materiálem. Mohou to být např. různá semínka (hrách, kukuřice, fazole, rýže). Se stupňujícím se věkem navýšíme také počet dvojic vajíček, hra se pak stává obtížnější. Jako pouzdro na jednotlivé díly pexesa můžeme použít prázdné pouzdro od vajíček.

Reakce dětí na hračku:

Děti si hračku vyrobily samostatně, už to je velmi nadchlo a po naplnění prvních vajíček již zkoušely chrastit. I když ještě přesně nevěděly, jakou hru budeme hrát, rozzářené oči a zvědavost se ukázaly být skutečnou motivací. Nejprve jsme si vysvětlili, že každý materiál či v našem případě semínko, vydává různý zvuk, tichý, hlasitý, slabý, silný, zvonivý, rachotící atd. Pak už jsme přistoupili k samotné hře. Hra děti velmi zaujala

a vracely se k ní i následující dny. Museli jsme dokonce vyrobit více sad pro pexeso, aby se dostalo na všechny.

Obr. 7: Výroba sluch. pexesa v MŠ (zdroj vlastní)

Obr. 8: Plnění vajíček rýží (zdroj vlastní)

Využití hračky v MŠ:

Výrobu sluchového pexesa jsem realizovala ve třídě nejmladších dětí. Pracovala jsem po skupinkách. Malé děti tato činnost výroby i hračka samotná velmi zaujala. Snažila jsem se je nechat vyrobit si hračku sami, pouze jsem poradila, když to bylo potřeba.

Dětem chvíli trvalo, než si pexeso osahaly a naučily se ho používat. Bylo nutné jim aktivitu vysvětlit. Ale pak už velmi jistě chrastily a vyhledávaly dvě vajíčka, která spolu

„kamarádí“. Sluchové pexeso se stalo součástí ranních her. Děti ho mají volně k dispozici a vždy si pro něj nezapomenou přijít.

Pro nejmenší děti jsem volila osm dvojic vajíček, pro starší děti by jich mohlo být i více. Do našeho pexesa jsme plnili různá semínka jako je hrách, rýže, mák. Důležité je vybrat materiál, který opravdu chrastí různou intenzitou, hlavně pokud se jedná o tuto nejmladší skupinu dětí.

Děti jsou také velmi zvědavé a často se snaží vajíčka znovu otevřít a podívat se do nich. Nejmladším dětem jsem musela vajíčka zalepit, neboť hrozilo nebezpečí vysypání. Mohla by se také ozdobit technikou kaširování. U starších dětí bych ale možnost otevření ponechala. Mohou tak mít okamžitou kontrolu, zda slyšely správně.

4.3 HRAČKA PRO ROZVOJ SENZOMOTORICKÉHO UČENÍ (UČITEL A ŽÁCI)

Prostřednictvím další hračky, která byla v MŠ vyrobena, jsem rozvíjela senzomotorické učení. Jedná se o takový druh učení, kterým získáváme předpoklady k vykonávání činností náročných na vnímání, pohyby a vzájemné spojení vjemů s pohyby. Takových činností je v našem životě velmi mnoho a mají velký význam. Patří sem všechny druhy fyzické práce, sportovní činnosti a také hra na hudební nástroj. (Čáp, 1980)

4.3.1 NÁSTROJE ORFFOVA INSTRUMENTÁŘE

Hra na dětské hudební nástroje je typická pro děti velmi raného věku. Předstupněm hry na nástroj je považováno i rozezvučování chrastítek a manipulace se znějícími či zvukovými hračkami. Snaha experimentovat, provázející tuto činnost je společná i pro hru na samotný hudební nástroj.

Orffovy nástroje jsou lehké ovladatelné a tedy vhodné pro děti v předškolním vzdělávání. Hru na nástroje tzv. Orffova instrumentáře inicioval ve 20. století Carl Orff. Smyslem těchto hudebních nástrojů je propojení veškerých činností – jednoty mluveného projevu, zpěvu, poslechu, instrumentální hry a pohybu. Nástroje se dělí do dvou skupin, nástroje rytmické (hůlky, bubínek, rourový bubínek, chřestidla, tamburína, drhlo, triangel, činel, prstové činelky, zvonek, rolničky) a nástroje melodické (zvonkohry, metalofony a xylofony). V předškolním vzdělávání preferujeme hru na rytmické hudební nástroje, ty melodické využíváme především ke zpestření hudebních činností. Orffovy nástroje jsou vyrobeny z různých materiálů, jejich zvuková barva je proto odlišná a pro vnímání dětmi velmi rozmanitá. (Lišková, 2006)

V prostředí mateřské školy vedeme děti k elementárním hudebním činnostem, věnujeme se opravdu těm nejjednodušším činnostem, které časem děti zvládnou. Hrou na hudební nástroj podporujeme u dětí především hudební vnímání, smysl pro rytmus, jemnou motoriku, koordinaci pohybů a podněcujeme též sluchový rozvoj dětí. Prostřednictvím nástrojů umožňujeme dětem vyjádřit pocity a myšlenky nonverbální cestou. Hra na dětské nástroje plní i mimohudební funkce, u dětí se rozvíjí sociální citění, tolerance, soudržnost a sounáležitost dětí v dětském kolektivu. (Lišková, 2006)

4.3.2 VÝROBA JEDNODUCHÉHO HUDEBNÍHO NÁSTROJE

Chřestidla, která jsme se s dětmi rozhodli vyrobit, jsou hudební nástroje, vyluzující zvuky pohybem. Můžeme je zařadit mezi samozvучné nástroje a také je to nástroj rytmický. K výrobě používáme jakousi schránku (v našem případě roličku od toaletního papíru), kterou naplníme sypkými předměty (v našem případě semínky různé velikosti a zrnitosti). (Honzíková, Honzík, 2015)

Funkce hračky: zábavná, didaktická

Cíl činnosti hračky: výroba hračky, která je vhodná pro hudební činnosti a také vhodná ke hře a volné k rytmizaci

Počet dětí: 10

Rozvíjená vzdělávací oblast: dítě a jeho tělo (hudební a hudebně – pohybové hry), dítě a jeho psychika (sluchové a rytmické hry)

Dílčí vzdělávací cíl: poznávání nástrojů Orffova instrumentáře, jejich názvů a zvuků

Očekávaný výstup: děti si vyrobí hudební nástroj a dokážou ho správně použít, tj. zahrát na něj

Motivace:

Paní učitelka sedí s dětmi v komunitním kruhu a povídá si s dětmi o nastávajícím školním karnevalu a reji masek. „Děti, nastává období masopustu, období veselí, legrace a hostin, kdy se dospělí i děti převlékají do různých masek a veselí se, radují. I u nás takový masopust oslavíme, převlékneme se do masek a společně si zatancujeme, zahrajeme a zazpíváme. Abychom si ale mohli zahrát, budeme potřebovat nějaké hudební nástroje. Některé máme u nás ve školce, ale společně si zkusíme vyrobit i vlastní nástroje. Říkáme jim chřestidla, souhlasíte?“

V očích dětí je vidět nadšení a zvědavost a tak si jdeme ukázat, jak takové chřestidlo vypadá. Jaký zvuk to vlastně vydává, když chřestí. A postupně se po skupinách pustíme do vyrábění našich chřestidel.

Průběh činnosti:

K výrobě hudebních nástrojů využijeme recyklovaný a odpadový materiál, především roličky od toaletního papíru, karton, odstřížky barevného papíru a zátky od piva nebo limonád. Nejprve budeme vyrábět chřestidlo z roličky od toaletního papíru. Paní učitelka dětem chřestidlo předpřipraví zalepením jedné strany roličky. Děti poté pracují ve skupinkách, s nejmenšími dětmi je možné pracovat i individuálně. Každý si do roličky nasype hrst chřestícího materiálu. Může to být rýže, fazole, hrášek či jiná libovolná semínka. Opět s pomocí učitelky si děti po obvodu nastříhají kolečko papíru a zalepí pomocí něho i druhou stranu roličky. Tak budou semínka ochráněna před vysypáním a samotný nástroj je hotov. Můžeme si s dětmi zkusit, jak chřestí.

Další činností už je pouze zdobení, v našem případě děti zdobily pomocí odstřížků barevného papíru a lepidla. Barevným papírem polepily celé chřestidlo. Můžeme využít také krepový papír, fixy, pastelky, zdobit lze i třpytkami či ubrouskovou technikou.

Obr. 9: Společná výroba chřestidla dětmi a učitelkou (zdroj vlastní)

Obr. 10: Hotová chřestidla (zdroj vlastní)

Reakce dětí na hračku:

U většiny dětí jsem zaznamenala počáteční nadšení už po zalepení semínek do roličky. Zkusili jsme si společně, jak chřestí a to je velmi překvapilo. Zdobení už jsem nechala na jejich fantazii a výběru, pouze jsem pomohla a poradila tam, kde se dílo úplně nedařilo, nebo když si děti o pomoc či radu řekly. Výsledné zapojení hračky do zpěvu známé písně proběhlo již s nadšením všech dětí, ochotně zapojily hudební nástroj a naučily se ho používat.

Využití hračky v MŠ:

Hudební nástroje využijeme při zpěvu písní, rytmizaci jednoduchých říkadél a také jsou dětem volně k dispozici ve třídě. Mohou je zapojit do volné hry a hrát si s nimi. Jakmile jdeme zpívat, automaticky si pro chřestidla, ale i ostatní Orffovy nástroje chodí. Chřestidla jsme vyrobili z pevného kartonu. Myslím, že nám budou sloužit po dlouhý čas a stanou se součástí našich denních činností.

Obr. 11: Využití chřestidel při rytimizaci říkadla (zdroj vlastní)

4.4 ZÁVĚRY Z VÝROBY JEDNODUCHÝCH HRAČEK V MŠ

Při výrobě jednoduchých hraček v prostředí MŠ bylo stanoveno několik dílčích cílů a ke každé jednotlivé hračce byla rozvíjena a vysvětlena jedna konkrétní oblast předškolního vzdělávání. Společným tématem, který spojoval všechny tři výroby hraček byl sluch v různých podobách. Uvedení panenky do MŠ apelovalo na sluch dětí prostřednictvím poslechu pohádky. Výroba sluchového pexesa učila děti rozlišování zvuků a výroba chřestidla poskytla dětem dobře využitelnou pomůcku při rytimizaci a hudebních činnostech. Činnosti a vyrobené hračky se věnovaly především oblasti naslouchání, sluchové paměti a vnímání rytmu. Všechny tyto oblasti jsou součástí sluchové průpravy v předškolním vzdělávání. Mají vliv na vývoj řeči a abstraktního myšlení. (Bednářová, Šmardová, 2015)

Hračky byly vyrobeny dětmi, dětmi s učitelkou a jedna hračka také samotným vyučujícím pro děti. Výroba hraček dětmi byla zčásti řízená, ale dětem byl ponechán dostatečný prostor pro samostatnost při výrobě hraček. Následně jim byla ukázána možnost hry s hračkou. Děti pak měly čas pro volnou hru s hračkou a je jim ve třídě volně k dispozici. S využitím minimálních prostředků vznikly v tomto projektu hodnotné a didakticky přínosné hračky, které se staly součástí třídy v mateřské škole v Hranicích u Aše a jsou plně využívány dětmi i vyučujícím. Výroba hraček se stala oblíbenou činností a myslím, že v ní budeme i v budoucnu pokračovat.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo najít možnosti výroby a využití hraček v mateřské škole. V životě dítěte jsou hra a hračka nedílné součásti dětství a osobnosti dítěte. Ukazuje se, že hra samotná dítěti umožňuje projít obdobím dětství v plynulém a přirozeném duchu, dává mu možnost vyrovnat se se skutečností a připravit se na budoucí složitější situace, které ho v životě čekají. Dítě má mnohdy možnost odžít si nanečisto to, co ho v budoucnu čeká. Žádná jiná činnost v našem životě toto neumožňuje.

Další část práce je věnována prostředku hry – hračce. Objevuje se zde definice hračky, práce také poukazuje na velmi bohatou historii hračky české a světové. Česká hračka zažila mnohá velmi plodná období a dosahuje skutečně významné estetické hodnoty.

V České Republice má svou výrobní fenomenální původem dánská stavebnice Lego. Stavebnicím se v posledních letech v předškolním vzdělávání příkládá velký význam, proto se jimi zabývá i samostatná kapitola. Zvláštní oddíl je pak věnován právě zmíněnému Legu, univerzální stavebnici s nespočtem variabilit, která je dostupná každé věkové kategorii.

Hračka je významným vývojovým činitelem. Dítě v konfrontaci s hračkou v mnohém dozrává, psychomotorický vývoj i řeč jdou ruku v ruce s hraním si a hračka je opět tím tolik potřebným a významným prostředníkem. Pokud má dítě podnětnou hračku a dostane ji ve správném věku, jeho vývoj si sám o sobě razí cestu. S vývojovými stádii a vhodnosti hračky pak také pracují alternativní pedagogické směry, jimž je věnována třetí část bakalářské práce. Zakladatelé těchto pedagogických škol různým způsobem pracovali s dětmi a jejich potřebami. Výsledkem jsou mnohdy specifické hračky a pomůcky, které dítěti pomáhají v jeho vývoji a umožňují mu dozrát v plnohodnotného dospělého.

Poslední část práce je věnována již samotné výrobě hraček. V pracovních činnostech zde byly vyrobeny tři druhy hraček, které mají společně rozvoj různých oblastí sluchu. Hračky byly vyrobeny s dětmi a pro ně a také použity v rozmanitých činnostech, s dílčími cíli a v souladu s oblastmi RVP PV. Řízená a spontánní hra s hračkou byla v rovnováze a byly respektovány individuální potřeby dětí ať již při výrobě, nebo také při hře samotné.

RESUMÉ

Tato bakalářská práce se zabývá hračkou a možností výroby hraček v prostředí mateřské školy. Nejprve představuje hru jako průvodní činnost související s hračkou. Další části se věnují již hračce samotné, nahlíží na historii a současnost hračky, jejímu významu ve vývoji dítěte a jejímu místu v RPV PV.

Praktické činnosti práce jsou již věnovány samotné výrobě hraček s dětmi a pro děti v mateřské škole. Každá výroba hračky a hračka samotná má svůj cíl a rozvíjí konkrétní oblast předškolního vzdělávání. Společným jim zůstává rozvoj sluchové oblasti různým způsobem. Hračky jsou tedy autorkou doporučovány jako cílený rozvoj sluchu a s tím související řeči.

SUMMARY

This bachelor thesis deals with a toy and the possibility of toy making in the nursery environment. Firstly, it presents a game as an accompanying activity related to a toy. The following parts are dedicated to a toy as such. They inquire into the past and present of a toy, its significance in child's development, and its role in RVP PV (pre-school general education program).

Practical activities of the thesis apply to the toy making itself at nursery, either with or for children. Each production of a toy and the toy itself have their own objective and enrich a particular part of preschool education. However, they both acquire the ability to develop hearing in various ways. Thus, toys are recommended by the author as instruments aimed at hearing as well as related speech development.

SEZNAM LITERATURY

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Ilustroval Richard ŠMARDA. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0658-1.

ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. Praha: SPN, 1980.

FIXL, Viktor a Eva OPRAVILOVÁ. *Současná hračka*. Praha: Odeon, 1979. Soudobé české umění.

HONZÍKOVÁ, J. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. Plzeň: ZČU, 2006. ISBN 80-7043-453-8.

HONZÍKOVÁ, Jarmila a Jiří HONZÍK. *Kdo tvoří, ten nezlobí II, aneb, Tvoříme ve výukovém projektu*. 1. vydání. Plzeň: Honzíkova, 2015. ISBN 978-80-260-7976-7.

Chytré hraní, 2017. [online]. [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: <http://www.chytrehrani.com/e-shop/procvicujeme-postreh-a-pamet/pexeso-pro-usi-10000067>.

KASÍK, Pavel. *Lego slaví 50 let. Vděčíme za něj dánskému truhláři a dvěma požárům*, 2008. [online]. [cit. 2017-01-25] Dostupné z: http://technet.idnes.cz/lego-slavi-50-let-vdecime-za-nej-danskemu-truhlari-a-dvema-pozarum-pxc-/tec-technika.aspx?c=A080131_155631_tec-technika_pka.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0852-3.

LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. 2. vyd. Praha: Raabe, 2006. ISBN 978-80-87553-65-7.

MIŠURCOVÁ, Věra, Jiří FIŠER a Viktor FIXL. *Hra a hračka v životě dítěte*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. Knihy pro rodiče (SPN).

MŠMT. *Informační materiál ke vzdělávání dětí od 2 do 3 let v mateřské škole*, 2017. [online]. Praha.[cit. 25.01.2017] Dostupné z: <http://www.vzdelavacisluzby.cz/virtualni-skola/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postupy>.

NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. *Polytechnické činnosti v předškolním vzdělávání*. 1. vydání. Praha: Raabe, 2015. ISBN 978-80-7496-194-6.

POKORNÁ, Tereza. *Waldorfské panenky rostou s děťátkem*, 2014.[online]. Liberec.[cit. 25.01.2017] Dostupné z: <https://www.fler.cz/blog/waldorfske-panenky-rostou-s-detatkem-29674>.

PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-7178-999-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2016. [online]. Praha: MŠMT. [cit. 25. 01. 2017] Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/696/>.

SMOLKOVÁ, Táňa. *Dítě v úctě přijmout--: vzdělávací program waldorfské mateřské školy*. Praha: Maitrea, 2007. ISBN 978-80-903761-2-0.

SUCHÁNKOVÁ, Eliška. *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0698-9.

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

VALENTA, Milan. *Herní specialista v somatopedii*. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2137-7.

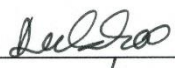

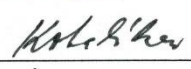
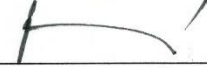
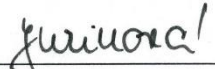
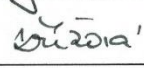
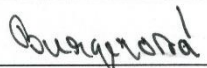
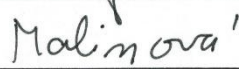

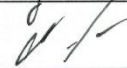
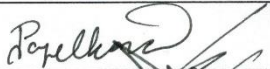

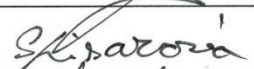
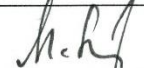
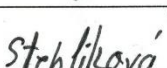
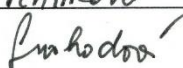
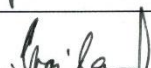
SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1: Panenky ve waldorfské školce – zdroj vlastní
- Obr. 2: Oblékačí waldorfské panenky – zdroj vlastní
- Obr. 3: Postup výroby waldorfské panenky – zdroj vlastní
- Obr. 4: Hotová waldorfská panenka – zdroj vlastní
- Obr. 5: Uvedení nové panenky do MŠ – zdroj vlastní
- Obr. 6: Volná hra s panenkou – zdroj vlastní
- Obr. 7: Výroba sluchového pexesa v MŠ – zdroj vlastní
- Obr. 8: Plnění vajíčků rýží – zdroj vlastní
- Obr. 9: Společná výroba chřestidla dětmi a učitelkou – zdroj vlastní
- Obr. 10: Hotová chřestidla – zdroj vlastní
- Obr. 11: Využití chřestidel při rytmizaci říkadla – zdroj vlastní

PŘÍLOHY

Souhlasím se zveřejněním fotografií svého dítěte v bakalářské práci Hračka, její výroba a využití v MŠ, jejímž autorem je paní Michaela Šimonová.

V Hranicích u Aše, 25. 01. 2017

JMÉNO	ZÁKONNÝ ZÁSTUPCE	PODPIS
Dubská Viktorie	KATEŘINA DUBSKÁ	
Fráňa Alexandr	SILVANA KIRGOLIA	
Horák Dominik	Terča Vondráčková	
Kotalík Jan	ILETA KOTALÍKOVÁ	
Kovařík Jakub	MICHAELA KOPECKÁ	
Kozáková Laura	LUCIE JURINOVÁ	
Křížová Eliška	KATEŘINA KŘÍŽOVÁ	
Kunciterová Amálie	Paula Burgerová	
Malinová Emma	BOHUMILA MALINOVÁ	
Nemčeková Ema	BLANKA BURGEROVÁ	
Novotný Patrik	Pavel Novotný	
Popelková Madlen	DAGMAR POPELKOVÁ	
Slekovič Jan	JAN SLEKOVIC	
Spisar Petr	SPISAROVÁ JANA	
Spurná Michaela	SPURNÝ MIROSLAV	
Stehlík Štěpán	JANIELA STEHLÍKOVÁ	
Svoboda Jonáš	MARTINA SVOBODOVÁ	
Svozilová Veronika	IVANA SVOZILOVÁ	
Závacký Antonín	VERONIKA ZÁVACKÁ	